

Kohti globaalivastuun maailmaa

Fingon linjaus kehityspolitiikasta

Muuttuva kehityspoliittinen toimintaympäristö

Maailma on jatkuvan muutoksen kourissa ja useat muutostrendit haastavat ihmisoikeuksia. Ilmasto ja ympäristökriisiin vastaaminen, köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen vaativat päämäärätietoisia toimia. Yksittäisten ilmiöiden ja kokonaisuuksien pariin keskittymisen sijasta meidän on kyettävä rajat ylittävään yhteistyöhön. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan kautta voimme ymmärtää keskinäisriippuvuuksia, systeemien dynaamista käyttäytymistä ja saada aikaan pysyvää muutosta.

Kehityspoliitikalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, joka tähtää kestäväen kehityksen toteutumiseen, köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseen ja ihmisoikeuksien toteutumiseen kaikkien ihmisten kohdalla syntyperästä ja -paikasta riippumatta. Kehityspoliitikka kytkeytyy tiiviisti ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, ympäristöpolitiikkaan, talouspolitiikkaan sekä useisiin muihin politiikan aloihin. Kehitysyhteistyö on yksi kehityspoliitikan toteuttamisen keino. Käytännössä se on kehittyvien maiden hallitusten, kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin toimijoiden sekä muiden yhteistyökumppaneiden, kuten kansainvälisten järjestöjen ja tutkimuslaitosten kanssa kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumiseksi tehtävää yhteistyötä. Kehityspoliitikan ja kehitysyhteistyön tuloksellisuus on riippuvaista laadukkaasta yhteistyöstä eri toimijoiden välillä.

Ilmastonmuutoksen ja biodiversiteettikadon vaikutukset, kiihtyvä taloudellisen ja poliittisen vallan keskittyminen ja eriarvoistuminen, informaationkulun vauhdittuminen, kiihtyvä kaupungistuminen sekä globaalit muuttoliikkeet ovat esimerkkejä kehityspoliitikan kenttään vaikuttavista muutostrendeistä. Ne vaikuttavat ratkaisevalla tavalla siihen, millaiset ratkaisut ovat toimivia. Samalla haasteet linkittyvät yhteen, mikä aiheuttaa globaalisti kehityskulkujen ennakoimattomuutta.

YK:n kestäväen kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 korostaa sitä, että kestäväen siirtymän on tapahduttava kaikkialla, ei ainoastaan kehittyvissä maissa. Uhkakin on yhteinen. Agenda 2030:n tavoitteiden toteutuminen vaatii laajoja järjestelmätason muutoksia ja kaikkien osallistumista muutostalkoisiin. Valtioiden lisäksi myös yksityisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja jokaisen yksityishenkilön on kannettava vastuunsa ja tämä myös tiedostetaan yhä laajemmin. Kestäväen kehityksen edistämiseen tarvitaan kaikkia ja yhteistyön on oltava luonteeltaan paitsi määrätietoista, myös ennakoivaa ja pitkäjänteistä.

COVID-19-pandemiakriisi osoittaa sen, että tämän päivän haasteet ovat luonteeltaan globaaleja. Pandemia osoitti myös yhteiskuntien kriisikestävyyden haavoittuvuudet. Kriisit iskevät pahiten niihin, jotka jo kärsivät muista haasteista. Konfliktit, ympäristö- ja ilmasto-ongelmat sekä taloudelliset haasteet kasaantuvat samoille alueille toisistaan kertaantuen.

Kehityspoliitikalla ja -yhteistyöllä tavoiteltava kestävä kehitys ja globaali oikeudenmukaisuus eivät voi toteutua ilman globaalin talousjärjestelmän rakennemuutosta, siirtymää kestäviä vaihtoehtoja suosivaan globaalitalouden järjestelmään. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen ylikulutus, köyhyys ja eriarvoistuminen ovat ongelmia, joiden ratkaiseminen edellyttää talouden rakenteiden uudistamista. Tämän vuoksi Fingo edistää kehityspoliittisessa vaikuttamistyössään laajempaa rakenteellista muutosta kohti oikeudenmukaista maailmaa, jossa kehitysyhteistyötä ei enää tarvittaisi.

Fingon linjaukset on jaettu otsikkotasolla aihealueisiin; läpileikkaavuus ja politiikkajohdonmukaisuus; tuloksellisuus ja vaikuttavuus; yhdenvertainen kumppanuus ja kestävä kehitys; ja kehityspoliittinen rahoitus. Lisäksi linjapaperin yhteyteen liitetään linjausta tarkentava ja laajentava tausta-aineisto.

Fingon suositukset globaalivastuun kantamiseksi

Läpileikkaavuus ja politiikkajohdonmukaisuus

- **Suomen ja Euroopan unionin tulee tavoitella asettamiensa kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista johdonmukaisesti kaikilla politiikan aloilla, myös talouspolitiikan, innovaatiopolitiikan, vienninedistämisen ja yritysryhteytyön aloilla.** Pysyvä muutos voidaan saavuttaa vain silloin kuin kaikki politiikanalat tavoittelevat johdonmukaisesti yhteisiä päämääriä köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Tähän pääsemiseksi Suomen ja Euroopan unionin tulee valmistaa selkeät askelmerkit ja aikataulutettu tiekartta kaikille kehityspolitiikan toimikenttään vaikuttaville politiikanaloille. Suomen ja Euroopan unionin on uudistettava linjauksiaan niin, että myös yksityisen sektorin toiminta tukee kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumista systemaattisesti ja läpileikkaavasti. Yritysten vastuusta oman ja yhteistyökumppaniensa liiketoiminnan ihmisoikeusvaikutusten seuraamisessa ja ihmisoikeusloukkauksien riskien minimoimisessa on tehtävä sitovaa. Eriarvoistavia rakenteita tulee purkaa, ei vahvistaa.
- **Kaiken kehityspoliittisen toiminnan on oltava ihmisoikeusperusteista ja edistettävä ”ketään ei jätetä kehityksestä jälkeen” -periaatetta.** Oikeusperustainen toiminta nostaa keskiöön yksilöiden oikeudet ja vastuunkantajien velvollisuudet oikeuksien toteutumiseksi ja rakenteellisen muutoksen aikaansaamiseksi. Ihmisoikeuksien toteutumista on seurattava systemaattisesti ja tavoitteellisesti. Toteutuakseen ”Ketään ei jätetä kehityksestä jälkeen” -periaate (LNOB) vaatii heikoimmassa asemassa olevien ihmisten huomioimista kaikessa kehityspolitiikassa. Ihmisoikeuksien toteutumisen varmistaminen on otettava kaikkea politiikantekoa ohjaavaksi läpileikkaavaksi periaatteeksi. Jokaisen ihmisen oikeus hyvään elämään on perustavanlaatuinen oikeus. Tarvitaan pitkäjänteistä sitoutumista, jotta esimerkiksi vienninedistäminen sekä Suomen työ kansainvälisissä organisaatioissa ja kansainvälisten kauppasopimusten hyväksi tukevat systemaattisesti ihmisoikeuksien toteutumista kaikkialla maailmassa. Oikeusperustaisuuden ja erityisesti heikoimmassa asemassa elävien ihmisten tukemisen tulee toteutua myös yksityisen sektorin kautta tai kanssa toteutetussa kehityspolitiikassa. Yhtiöoikeutta uudistamalla on ohjattava yritykset keskittymään pidemmän aikavälin arvonmuodostukseen ja osakkeenomistajien rinnalla muidenkin sidosryhmien oikeuksien huomioon ottamiseen.
- **Suomen ja Euroopan unionin tulee luoda selvät askelmerkit ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaamiseksi ja ilmasto-oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi.** Ilmasto- ja ympäristökriisiin vastaaminen vaatii kaikkia politiikanaloja läpileikkaavia toimia, joiden tavoitteiden tulee olla Pariisin ilmasopimusta kunnianhimoisempia ja nykyisiä askelmerkkejä konkreettisempia. Fossiilisista ja uusiutumattomista energianmuodoista on luovuttava nopeutetulla aikataululla, globaali metsäkato on pysäytettävä ja luonnonvarojen ylikulutus on saatava jyrkkään laskuun. Liikenteen ja ruoantuotannon on muututtava radikaalisti kestävämmäksi. Samalla yleistä kierrätysastetta on nostettava huomattavasti. Ekologiseen sopeutumiseen on systemaattisesti ohjattava osa innovaatio- ja yritystuista, ja jätteiden kuljettaminen kehittyviin maihin on lopetettava. Suomen kehityspolitiikan on tuettava uusiutuvan energian saatavuutta kehittyvissä maissa.
- **Tasa-arvoperustaisuus ja oikeus olla kohtaamatta syrjintää on omaksuttava kokonaisvaltaisesti ja läpileikkaavasti osaksi kaikkien politiikanalojen arviointia.** Jokaisella ihmisellä on oikeus syrjinnästä vapaaseen elämään. Köyhyys, ihmisoikeusloukkaukset ja väkivalta sekä systemaattinen syrjintä kohdistuvat kuitenkin esimerkiksi erityisesti naisiin, muunsukupuolisiin, nuoriin, siirtotyöläisiin, kastittomiin ja vammaisiin. He eivät kuitenkaan muodosta yhtenäisiä ryhmiä vaan heidän asemansa

riippuu monista erilaisista tekijöistä, kuten varallisuudesta, koulutuksesta ja etnisestä taustasta. Kehityspolitiikassa on tärkeää huomioida moniperusteinen syrjintä ja tukea erityisesti kaikista heikoimmista asemista eläviä ihmisiä.

Tuloksellisuus ja vaikuttavuus

- **Kehitysyhteistyörahoituksella tehtävän toiminnan tulee tähdätä köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen sekä ihmisoikeuksien toteutumiseen ja noudattaa avoimuuden ja tilivelvollisuuden periaatteita sekä perustua tutkittuun tietoon.** Kehitysvaikutuksia on kyettävä arvioimaan niin kansalaisjärjestöjen, yritysten, tutkimuslaitosten kuin monitoimijakonsortioidenkin osalta. On varmistettava, että kaikkien julkisen kehitysrahoituksen muotojen kohdalla toteutetaan avoimuuden ja tilivelvollisuuden periaatteita. Kaikkea julkisin varoin toteutettavaa kehitysyhteistyötä tulee koskea samat säännöt. On huolehdittava, että rahoitusmuodoista neuvoteltaessa otetaan huomioon kunkin kumppanimaan näkemykset, tilanne ja olemassa oleva velkataakka, ja valitaan köyhyyden, eriarvoisuuden ja ihmisoikeuksien kannalta tarkoituksenmukaisin rahoitusmuoto.
- **Tarvitaan sekä joustavuutta että pitkäjänteisyyttä, jotta kehityspolitiikalla voidaan vastata monimutkaisen ja alati muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.** Kehityspolitiikan ja -yhteistyön toimikentän murros sekä muutostrendien keskinäisriippuvuus ja COVID19-pandemia vaikuttavat merkittävästi tuloksiin ja vaikuttavuuteen. Jotta kehityspolitiikka voi mukautua nopeasti muuttuvaan maailmaan, tarvitaan joustavaa rahoitusta, verkostoitumista ja rohkeutta panostaa innovatiivisiin toimiin ja menettelytapoihin. On tärkeää huomata, että usein kaikkein vaikuttavimmat ja pysyvimmat kehitystulokset ovat niitä, joiden mittaaminen on vaikeinta – esimerkiksi yksilöiden oikeustietoisuuden ja toimijuuden kasvu. Erityisesti pienimmillä toimijoilla ei aina ole mahdollisuuksia kehittää uusia mittareita.
- **Suomen ja Euroopan unionin tulee tukea kehitysviestintää ja globaalien kansalaistaitojen edistämistä Suomessa ja Euroopassa sekä kehittyvissä maissa paitsi poliittisin, myös rahoituksen keinoin.** Kansalaistaitojen kehittäminen tulee sisällyttää merkittäväksi osaksi kehitysviestintää. Tämä edesauttaa osaamis pohjan laajentumista ja tietoisuuden leviämistä. Toteutuakseen YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteiden on tavoitettava meidät kaikki. Aktiivinen kansalaisuus edellyttää tietoa ja tuottaa yhteiskunnallista vakautta ja kestävä kehitystä. On tärkeää tarjota monipuolisia osallistumismahdollisuuksia ja lisätä kansalaisten kanavia vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Jokaisen ihmisen oikeus toimia vaikuttajana on turvattava.
- **Suomen ja EU:n tulee kunnioittaa ja vaatia kaikkia julkisia kehitysyhteistyövaroja käyttäviä toimijoita kunnioittamaan kehittyvien maiden omistajuutta.** Kehitysyhteistyörahoitusta ei tule sitoa kumppanimaiden halukkuuteen noudattaa Suomen tavoitteita muilla politiikan aloilla. Kumppanimaiden omistajuutta ja sitoutumista kehitystavoitteiden saavuttamiseen on tuettava riippumatta siitä, ketkä yhteistyötä tekevät. Kehitysrahoituksen sitomista suomalaisyrityksiin tai niiltä tapahtuviin ostoihin tulee välttää. Kehitysyhteistyössä tulee pyrkiä ennakoitavuuteen, jotta rahoitettavat tahot pystyvät suunnittelemaan toimintaansa. Rahoitukselle ei pidä asettaa talouspoliittisia ehtoja. Päätökset yhteistyön kohdentamisesta pääkumppanimaissa tulee tehdä maakohtaisesti niin, että valinnat perustuvat kumppanimaan kehityssuunnitelmiin ja rahoittajien väliseen työnjakoon.

- **Johdonmukaisuuden varmistamiseksi rauhantyon, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön kolmoisjatkumon toteuttamista on edistettävä systemaattisesti.** Kolmoisjatkumon (neksus) keskiössä on konfliktisensitiivisten linssien omaksuminen kaikessa kehityspoliittisessa toiminnassa, siiloutumisen välttäminen ja kehitysvaikutusten tehostuminen koordinaation avulla. Tavoitteiden toteutumiseksi koordinaation, datankeruun ja kapasiteetin vahvistamisen resursointi on turvattava riittävän joustavasti ja vastuuhenkilöt nimettävä.

Yhdenvertainen kumppanuus

- **Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden oikeus osallistua ja tulla kuulluksi on turvattava.** Jotta kukaan ei jää jälkeen, on kansalaisyhteiskuntaa kuultava. Kehityspolitiikassa ja kestäväen kehityksen edistämässä tarvitaan toimijoita ja kumppanuuksia yli sektori- ja kansallisten rajojen. Erityisen tärkeää on tunnistaa eri toimijoiden ja kumppanien roolit ja vahvuudet kehityspolitiikan tavoitteiden edistämässä ja käydä aktiivista dialogia heidän kanssaan. Ruohonjuuritason vaikuttamisen tukeminen sekä kapasiteetin ja paikallisyhteisöjen osallisuuden vahvistaminen osana ihmisoikeus- ja demokratiapainotteista kehityspolitiikkaa tulee näkyä vahvasti niin Suomen kuin Euroopan unioninkin toiminnassa. Paikallisilla kumppaneilla on merkittävää osaamista, joka tulee huomioida ja heitä tulee kohdella tasavertaisina kumppaneina, ei vain toiminnan kohteina. Tämä tarkoittaa paikallistoimijoiden omistajuuden vahvistamista. Toimiakseen kehityspoliittisten päätösten ja linjausten on perustuttava viimeisimpään tieteelliseen tietoon. Monitoimijayhteistyötä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa on tiivistettävä. Suomen tulee kannustaa pääkumppanimaitaan ja kansainvälisiä kehitysonganisaatioita konsultoimaan aktiivisesti paikallisyhteisöjä ja kansalaisjärjestöjä.
- **Sääntöpohjaisen monitoimijayhteistyön toimintaedellytyksiä on kehitettävä.** Sääntöpohjainen monenkeskinen yhteistyö on yksi väylä kehitysyhteistyön kanavoimiselle, mikä yhdessä laajempaa kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen kautta toteutetun työn kanssa antaa Suomelle mahdollisuuden olla kokoaan suurempi toimija maailmalla. Suomen tulee kohdentaa rahoitusta niille monenkeskisille toimijoille, joiden toiminta on tuloksellista ja linjassa Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden edistämisen kanssa. Samalla on varmistettava, että läpileikkaavuus ulottuu myös globaalihallinnan toimikentälle ja että sääntöpohjainen monitoimijayhteistyö saa riittävästi poliittista tukea. Suomen tulee tukea uudistuksia rahoituslaitoksissa ja YK:ssa kehittyvien maiden sananvallan lisäämiseksi ja tukea kehittyvien maiden kansalaisyhteiskuntien äänen kuulumista YK:n eri elimissä.
- **Suomen ja Euroopan unionin on tuettava kansainvälisen velansovittelumekanismen syntymistä ja edistettävä kokonaisvaltaisen ratkaisun syntymistä YK:ssa.** Velansovittelumekanismen tarkoituksena on varmistaa, ettei alistavien rakenteiden tuottama ja alati kasvava kehittyvien maiden velkataakka mitätöi kehityspolitiikan tuloksia. Suomen tulee tehostaa ja tavoitteellistaa omaa rooliaan keskeisten kansainvälisten järjestöjen muutoksen hallinnassa.
- **Kehityspolitiikassa erityishuomio tulee kiinnittää vähiten kehittyneisiin ja köyhimpiin maihin, yhteisöihin ja alueisiin, joiden kehityksen ehdot on turvattava.** Kehitysyhteistyön suunnittelun ja tuloksellisuuden arvioinnin on kyettävä ottamaan kontekstisidonnaiset erityspiirteet huomioon. Kiihtyvä yhteiskuntien välinen ja sisäinen eriarvoistuminen on yksi aikamme merkittävimmistä kestäväen kehityksen ja hyvinvoinnin esteistä, eikä kestäviä tavoitteita voida saavuttaa, jos kaikkein räikeimpiäkään eriarvoisuuksia ei kyetä korjaamaan.

- **Suomen ja EU:n on panostettava kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseen erityisesti yksityisen sektorin kehitysyhteistyöhankkeissa.** Kehitysyhteistyövaroin tuetuilta yrityksiltä sekä yksityisiltä rahoittajilta on edellytettävä sitoutumista kehityspolitiikan päätavoitteisiin. Yrityksiltä on edellytettävä tukea kehittyvien maiden omille kehityssuunnitelmille, paikallisyhteisöjen osallistamista ja toiminnan läpinäkyvyyttä. Kehitysyhteistyöllä tulee vahvistaa paikallista yritystoimintaa ja luoda paikallisia työpaikkoja kehittyvissä maissa, eikä sen tavoitteena tule olla suomalaisten yritysten tukeminen ja viennin edistäminen.

Kehityspoliittinen rahoitus

- **Suomen tulee kansainvälisten sitoumustensa mukaisesti kanavoida 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan kansainvälisen kehitysyhteistyön rahoitukseen, rahoituksen ylivaalikautinen pitkäjänteisyys turvaten.** Toteutuakseen kehityspoliittiset tavoitteet tarvitsevat systemaattisen, ennakoitavan ja pitkäjänteisen rahoituspohjan. Julkisella kehitysrahoituksella on oma tärkeä roolinsa eriarvoisuuden vähentämisessä, peruspalveluiden turvaamisessa kaikille ja talousjärjestelmän rakennemuutoksen edistämiseksi markkinapohjaisista toimintatavoista ja rahoituksesta riippumatta. Seuraamme ylivaalikautisten periaatteiden rahoitusta koskevia linjauksia ja Suomen 0,7 prosentin sitoumusta vuosittain kehysriihen ja talousarvioprosessin kautta, minkä lisäksi ylivaalikautisten periaatteiden toteutumista tarkastellaan hallitusohjelmien ja hallituksen kehityspolitiikkaan linjaavien dokumenttien suhteen.
- **Suomen tulee kansainvälisten sitoumustensa mukaisesti kanavoida vähintään 0,2 prosenttia bruttokansantulosta kehitysrahoituksena vähiten kehittyneisiin maihin.** Kriisit ja katastrofit iskevät pahiten haavoittuvimmassa asemassa oleviin maihin ja ihmisiin. Vähiten kehittyvät maat tarvitsevat myös erityistä tukea, sillä yhteiskunnan tukiverkkojen ja hallinnollisen organisaation puutteessa vähiten kehittyneiltä mailta ja yhteiskunnilta usein puuttuu kyky vastaanottaa ja kanavoida apua tehokkaasti. Tämä korostaa pitkäjänteisen avun antamisen ja osaamisen kerryttämisen tarvetta yhdessä systemaattiseen muutokseen tähtääviä politiikkatoimia.
- **Suomen tulee kanavoida 15 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyön rahoituksesta kansalaisjärjestöjen tekemään kansalaisyhteiskunnan tilaan vahvistavaan toimintaan (budjettimomentti 24.30.66).** Myös Euroopan unionin tulee kanavoida 15 prosenttia kehitysyhteistyörahoituksesta kansalaisyhteiskunnan tukemiseen. Tällä tulee mahdollistaa myös järjestöjen kotimaassa tekemä työ globaalin kansalaisyhteiskunnan, kehitysviestinnän ja vaikuttamisen aloilla. Kansalaisjärjestöillä on merkittävä rooli kehitysyhteistyön kentällä. Järjestöjen työ on evaluoidusti kustannustehokasta ja saavuttaa ihmiset ruohonjuuritasolla. Järjestöt voivat toimia sellaisilla alueilla, joihin muilla toimijoilla ei ole pääsyä, ja toimia sellaisten teemojen ja toimijoiden kanssa, jotka olisivat poliittisesti vaikeita tai mahdottomia muille toimijoille. Järjestöt voivat myös panostaa uusiin ja kokeellisiin toiminnan menetelmiin. Järjestöt ovat kehitysyhteistyökentän pioneereja, jotka ovat usein paikalla valtiontoimijoita nopeammin ja jotka luovat yhteyksiä paikallisiin toimijoihin. Samoin paikallisen yhteistyön määrärahaa (PYM) tulee pitää kiinni ja sen osuutta kasvattaa.
- **Suomen ja Euroopan unionin tulee varmistaa, että 85 prosentissa kaikista uusista kehitysyhteistyöhankkeista on tasa-arvo joko päätavoitteena tai merkittävänä osatavoitteena.** Tavoite on hyväksytty sekä Euroopan unionin että Suomen hallituksen tasolla, mutta tavoitteen toimeenpanemiseksi on luotava selkeät askelmerkit ja varmistettava, että linjaus näkyy kaikissa hankerahoituspäätöksissä.

- **Suomen ja Euroopan unionin tulee tukea sellaista kehittyvien maiden veropohjan vahvistamista (Domestic Resource Mobilisation, DRM), jolla vähennetään eriarvoisuutta ja edistetään tasa-arvoa.** Verotulot ovat keskeinen lähde kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. On tärkeä varmistaa veropohjan kestävyys sekä se, että verotus vähentää, ei lisää eriarvoisuutta ja että verotuloja käytetään ensisijaisesti tasa-arvoa, kestävästä kehitystä, oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja ihmisten hyvinvointia tukeviin toimiin.
- **Suomen ja Euroopan unionin tulee edistää kehittyvien maiden roolin vahvistamista globaalin veropolitiikan määrittämisessä.** Tämä tarkoittaa esimerkiksi tukea YK:n verokomitealle ja sen aseman vahvistamista siten, että siitä ennen pitkää tulee hallitustenvälinen elin. Globaalina tavoitteena tulee olla kaikenlaisen verovälittelyn kitkeminen. Siitä kärsivät suuresti kaikki maat, mutta etenkin kehittyvät maat. Suomen tulee esimerkiksi edistää maakohtaista kirjanpitoa kaikilla toimialoilla.
- **Suomen ja Euroopan unionin tulee ohjata puolet kansainvälisestä ilmatorahoituksesta sopeutumiseen ja puolet hillintään.** Samalla ilmatorahoituksen kokonaispanostuksia tulee kasvattaa merkittävästi ja Suomen tulee vaikuttaa siihen, että YK:n ilmastopimuksen alaista globaalia ilmatorahoitustavoitetta nostetaan vuoteen 2025 mennessä. Rahoitusta tulee kohdentaa ensisijaisesti vähiten kehittyneiden maiden ja pienten kehittyvien saarivaltioiden itse määrittelemiin ilmastotoimiin. Rahoituskanavia on kehitettävä niin, sopeutumisvaroilla pystytään tukemaan heikossa asemassa olevia toimijoita kuten pienviljelijöitä kehittyvissä maissa. Suomen kehitysyhteistyön tulee olla ilmastokestävää: ilmasto- ja ympäristövaikutukset tulee arvioida kaikessa kehitystyössä ja ilmasto- ja ympäristöneutraaleja vaihtoehtoja on suositettava aina kun se on mahdollista, minkä lisäksi mahdollisia negatiivisia vaikutuksia tulee kompensoida. Kehitysongelmia ei voida ratkaista tuottamalla uusia, vaan ympäristöllisesti kestävän kehityksen tavoitteet on kyettävä ottamaan huomioon kaikki politiikan alat läpileikkaavasti. Lopullisena päämääränä tulee olla maailman lämpenemisen rajoittaminen alle 1,5 asteeseen ja Pariisin ilmastopimuksen asettamia tavoitteita kunnianhimoisemmat toimet.
- **Ilmatorahoitus on eriytettävä köyhyden vähentämiseen tähtäävästä kehitysrahoituksesta selkeästi niin, ettei ilmatorahoitukseen lisääminen tapahdu kehitysyhteistyövarojen kustannuksella.** Lisäksi Suomen kansainväliselle ilmatorahoitukselle pitää asettaa selkeä ohjausjärjestelmä sekä läpinäkyvät tavoitteet ja laadulliset kriteerit. Ilmatorahoitus on osa Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja, jolloin ilmatorahoituksen tuloksista on raportoitava samoin kuin kehitysyhteistyön tuloksellisuudesta.
- **Suomen ja Euroopan unionin tulee kansainvälisen Grand Bargain -sitoumuksen mukaisesti ohjata vähintään 25 prosenttia humanitaarisen avun rahoituksesta paikallisille toimijoille ja yhteistyökumppaneille.** Paikallisilla järjestöillä on valtavasti osaamista, ja vahvan kansalaisyhteiskunnan puute uhkaa hyvän hallinnon ja oikeusvaltiokehityksen kestävyttä. On ensiarvoisen tärkeää, että paikallisia kansalaisyhteiskuntia osallistetaan aktiivisesti.

Linjauksen tausta-aineisto

Sisällys

Kohti globaalivastuunkannon maailmaa	8
Kehityspolitiikkaa ohjaavat läpileikkaavat periaatteet.....	8
Tuloksellisuus ja vaikuttavuus	10
Rauha ja rauhantyö	11
Humanitaarinen apu.....	11
Kehityspoliittinen rahoitus	11
Kansalaisyhteiskunta kehityspolitiikassa	12
Kehitysinnovaatiot.....	13
Digitalisaatio	13
Yksityinen sektori ja kehitysyhteistyö	14

Kohti globaalivastuunkannon maailmaa

Fingon kehityspoliittisessa linjassa keskeistä on kokonaiskuvan kannalta tehokas, oikeusperusteinen ja kehittyvien maiden tarpeet huomioon ottava yhteistyö. Kehityspoliitiikan tavoitteena tulee aina olla maailma, jossa kehityspoliitikkaa ei enää tarvita. Ihmisen oikeus hyvään ja turvalliseen elämään on jakamaton.

Maailma on yhä moninaisempi ja nopeamman muutoksen kourissa, ja vaikka informaatiota on tarjolla enemmän ja nopeammin kuin koskaan aikaisemmin, vaatii oleellisen tiedon suodattaminen ja hyödyntäminen uudenlaista ja yhä monipuolisempaa osaamista.

Menestyäkseen kehityspoliitiikan tulee perustua ajankohtaisimpaan tietoon ja ymmärrykseen. Siksi on erittäin tärkeää, että kehittyvissä maissa läsnä olevien suomalaisten ja paikallisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden asiantuntemusta ja asiantuntijoiden osaamista hyödynnetään systemaattisesti. Kansainvälisten parhaiden käytäntöjen sekä kehitysyhteistyön ja hankkeiden evaluaatioista ja muusta kehitysyhteistyötä koskevasta tutkimuksesta saatujen oppien tulee ohjata huomisen kehityspoliitikkaa, jotta se perustuu läpinäkyvään tulosarviointiin.

Kestävän kehityksen periaateohjelma Agenda 2030 määrittää kehityspoliitiikan suunnan. Sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisesti kestävän muutoksen toteutuminen edellyttää kaikkien ihmisten, organisaatioiden ja valtioiden osallistumista muutostalkoisiin. Tarvitsemme maailman, jossa kaikki kantavat vastuunsa. Hyvinvointi kuuluu kaikille, mutta kaikkea ei tarvitse hyväksyä. Kehityspoliitikassa kuten muussakin toiminnassa on tärkeää pitää huolta siitä, etteivät resurssit valu väriin käsiin.

Suomen kehityspoliitikkaa tulevat ohjaamaan vuonna 2021 laadittavat kehityspoliitiikan ylivaalikautiset periaatteet. Hallitusohjelman tavoitteena on pitkäjänteinen kehityspoliitikka, jota ohjaavat samat arvot, periaatteet ja tavoitteet yli vaalikausien. Kukin hallitus määrittelee lisäksi hallitusohjelmansa osana kehityspoliittiset painopisteet, joita hallituskaudella edistetään.

Suomalaisten kehitysyhteistyöorganisaatioiden kattojärjestönä Fingon kehityspoliittinen vaikuttamistyö on monipuolista ja kantaa ottavaa. Fingo:

- Seuraa ylivaalikautisten periaatteiden toteutumista Suomen kehityspoliitikassa ja -yhteistyössä.
- Pyrkii vaikuttamaan ennakoivasti kehityspoliittisten painopisteiden sisältöä ja toimeenpanoa ohjaaviin prosesseihin, kuten hallitusohjelman, kehityspoliittisten ja muiden kehittyviä maita koskevien selontekojen ja talousarvioiden laatimiseen yhdessä jäsenjärjestöjen ja sidosryhmien kanssa.
- Vaikuttaa kehitysyhteistyörahoituksen puolesta ja kirittää Suomen hallitusta kohti 0,7 prosentin sitoumusta.
- Tarkastelee kehityspoliittisia painopisteitä ja arvioi ajankohtaisesti kehityspoliittisen vaikuttamistyön temaattisia painotuksia joustavasti strategiakausittain.

Tarkemmat vaikuttamistyön tavoitteet kehityspoliittisia painopisteitä ja teema-alueita koskien määritellään Fingon strategiassa, ohjelmassa sekä vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

Fingon tarkemmat linjat liittyen ilmasto-, ympäristö-, ja tasa-arvotyöhön, yksityisen sektorin toimintaan ja verotukseen liittyen löytyvät erillisistä linjauksista.

Kehityspoliitikkaa ohjaavat läpileikkaavat periaatteet

Toteutuakseen tasa-arvon, kestävän kehityksen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteiden tulee läpileikkaavasti ohjata kaikkea kehityspoliittista toimintaa. Niiden pitää näkyä niin linjauksissa ja sopimuksissa

kuin projekteissa ja käytännön toimissa. Läpileikkaavuuden ei pidä myöskään rajoittua vain suoraan kehityspoliittisen toimintaan, vaan ulottua kaikkeen kehittyviin maihin ja haavoittuvassa asemassa ihmisten elinmahdollisuuksiin vaikuttavaan toimintaan.

Johdonmukaisuus pitää sisällään sekä kehityspoliitiikan sisäisen että ulkoisen johdonmukaisuuden. Yksinkertaistettuna sillä tarkoitetaan sitä, että kehityspoliittiset toimet, toimijat ja rahoitusmuodot edistävät systemaattisesti niille asetettuja tavoitteita, minkä lisäksi muut politiikan alat toimivat kestävä kehityksen mukaisesti ja tukevat kehityspoliittisia tavoitteita, eivätkä ainakaan toimi niiden vastaisesti.

Ihmisoikeusperustaisuus

Ihmisoikeusperustaisuus on kehityspoliitiikan lähtökohta. Ihmisoikeusperustaisuus nostaa kaikkein heikoimmassa asemassa elävien yksilöiden ihmisoikeuksien toteutumisen toiminnan päämääräksi ja mahdollistaa heidän aktiivisen osallistumisensa omien oikeuksiensa edistämiseen. Ihmisoikeusperustaisuus varmistaa, että heikoimmassa asemassa elävien ihmisten oikeuksia ei sivuuteta.

Ihmisoikeusperustaisessa lähestymistavassa toimintaa ohjaavat ihmisoikeuksia koskevat lait ja sopimukset sekä ihmisoikeusperiaatteet, kuten tasa-arvo, syrjimättömyys, osallistavuus ja vastuullisuus. Ihmisoikeussopimuksissa on määritelty keskeiset oikeudet ja valtiolla on viime kädessä velvollisuus varmistaa, että nämä oikeudet toteutuvat.

Ihmisoikeusperustaisuus tuo kehityspoliitiikan tavoitteisiin taloudellisen köyhyyden vähentämisen rinnalle erilaisia kokonaiskuvan muodostumista tukevia näkökulmia ja lähtökohtia. Kehitys on myös poliittisten oikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja sananvapauden toteutumista. Oikeusperustainen kehitysyhteistyö nostaa keskiöön yksilöiden oikeudet (oikeuksienhaltijat, rights holders) ja vastuunkantajien (duty bearers) velvollisuudet oikeuksien toteutumiseksi ja rakenteellisen muutoksen aikaansaamiseksi.

Ilmasto- ja ympäristökestävä kehitys

Ilmastonmuutoksen ja biodiversiteettikadon nopea eteneminen uhkaa nopeasti tuhota kehitysyhteistyön saavutukset ja saattaa suuren osan maailman väestöstä äärimmäiseen köyhyteen. Ilmastonmuutos vauhdittaa luonnon monimuotoisuuden katoa ja tuhoaa ekosysteemipalveluita kuten maaperän tuottavuutta ja luonnonvarojen – esim. makean veden ja puhtaan ilman – saatavuutta, ja voi muuttaa kokonaisia alueita asuinkelvottomiksi. Ilmastonmuutos on ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymys. Historiallisesti suurin syy ilmastonmuutokseen on vauraiden teollisuusmaiden kasvihuonekaasupäästöt, mutta sen negatiiviset vaikutukset osuvat kovimmin kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleviin kehittyvien maiden yhteiskuntiin ja ihmisiin. Ympäristön kantokyvyn vahvistaminen läpileikkaavasti ja tehokkaasti on yksi kestävä kehityspoliitiikan perusedellytyksistä. Kestävä kehityksen tavoitteet jäävät saavuttamatta, jos teollisuusmaat eivät vähennä ilmastopäästöjään merkittävästi, nopeasti ja pysyvästi, ja samalla tue köyhimpiä maita sopeutumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja toimeenpanemaan ympäristökestäviä ratkaisuja.

Ilmasto-oikeudenmukaisuuden periaatteen toteutumista on tuettava niin paikallisesti kuin globaalistikin. Käytännössä tämä edellyttää sitovia kansainvälisiä sopimuksia, joiden syntymistä Suomen ja Euroopan unionin on aktiivisesti tuettava. Ilmasto- ja ympäristönmuutoksen torjunnan lisäksi tarvitaan erityisesti vähiten kehittyviin maihin ja saarivaltioihin keskittyviä sopeutumistoimia.

Päästövapaan kehityksen lopullinen päämäärä on maapallon lämpenemisen pysäyttäminen alle 1,5 asteeseen. Kaiken kehitystyön tulee tähdätä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä maailman luomiseen. Ilmasto- ja ympäristövaikutukset tulee arvioida kaikessa kehitystyössä, kehitysyhteistyön tulee olla ilmastokestävää ja ilmasto- ja ympäristöneutraaleja vaihtoehtoja on suosittava aina kun se on mahdollista. Kehitysongelmia ei voida ratkaista tuottamalla uusia ongelmia, vaan päästövapaan kehityksen tavoitteet on

kyettävä ottamaan huomioon kaikilla politiikan aloilla läpileikkaavasti. Lopullisena päämääränä tulee olla Pariisin ilmastopimuksen asettamia tavoitteita kunnianhimoisemmat toimet.

Tasa-arvoperustaisuus ja oikeus olla kohtaamatta syrjintää

Köyhyys, ihmisoikeusloukkaukset ja väkivalta kohdistuvat erityisesti naisiin ja tyttöihin. Lisäksi heihin kohdistuu laajaa syrjintää nimenomaan sukupuolensa vuoksi. Naiset ja tytöt muodostavat yli puolet maailman väestöstä, joten kestävä kehityksen tavoitteita ei voida saavuttaa, mikäli sukupuolten tasa-arvo ei toteudu. Naiset eivät kuitenkaan muodosta yhtenäistä ryhmää, vaan heidän asemansa riippuu monista erilaisista tekijöistä, kuten varallisuudesta, koulutuksesta, etnisestä taustasta tai vammaisuudesta. Kehityspolitiikassa on tärkeää huomioida moniperusteinen syrjintä ja tukea erityisesti kaikista heikoimmista asemista olevia.

Jokaisella ihmisellä on oikeus syrjinnästä vapaaseen elämään. Tämä periaate muodostaa ihmisoikeustyön perustan ja pureutuu kehityspolitiikan ytimeen. Syrjinnästä vapaan elämän toteutuminen edellyttää periaatteen kokonaisvaltaista ja läpileikkaavaa omaksumista kaikessa kehitystyössä sekä vallitsevien rakenteiden ylläpitämien eriarvoistumista ylläpitävien käytänteiden ja oletusten karsimista.

Tuloksellisuus ja vaikuttavuus

Kehityspolitiikan ja -yhteistyön toimikentän murros sekä muutostrendien keskinäisriippuvuus ja COVID19-pandemia vaikuttavat merkittävästi tulosten ja vaikuttavuuden aikaansaamiseen. Kehityspoliittisten toimien tulee soveltua hyvin monimutkaiseen ja alati muuttuvaan ympäristöön.

Kehityspolitiikan tehtävänä on köyhyyden poistaminen ja tasa-arvon edistäminen. Tavoitteena on maailma, joka on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä ja jossa kehityspolitiikkaa ei tarvita. Tätä tavoitetta vasten tulee kaikki kehityspoliittinen päätöksenteko peilata. Kaiken toiminnan tulee olla tavoitteellista, oikeusperusteista ja vaikuttavaa. Kaikkea kehityspoliittista toimintaa tulee arvioida säännöllisesti siitä näkökulmasta, edistääkö toiminta kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista ja onko toiminta kestävä kehityksen periaatteiden mukaista. Ketään ei saa jättää jälkeen, syrjiä tai eriarvoistaa.

Kehitysyhteistyön aikaansaamien tulosten on oltava ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä. Hauraissa olosuhteissa ihmisoikeuksien edistäminen on erityisen tärkeää. Toiminnan suunnittelu on toteutettava toimintaympäristön riskit huomioon ottaen ja tulosodotukset toimintaympäristöön suhteuttaen. Toiminnan tuloksellisuutta täytyy mitata sekä laadullisten että määrällisten mittareiden avulla, mutta tulostittarit eivät saa yksin määrittää toimintaa. Kansainvälisten rahoittajien tulee kehittää edelleen helppokäyttöisiä ja läpinäkyviä järjestelmiä korruptiosta, ihmisoikeusloukkauksista ja muista väärinkäytöksistä raportoimiseksi.

Globaali kansalaiskasvatus ja kehitysviestintä

Globaali kansalaiskasvatus on merkittävä keino edistää kestävä ja oikeudenmukaista kehitystä. Se on myös keskeinen YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030:n osa (tavoite 4.7). Näihin tavoitteisiin myös Suomi on sitoutunut. Kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kestävä kehityksen osaamista ja globaaleja kansalaistaitoja meiltä kaikilta.

Tiedon lisäämisen ohella Suomen tavoitteena tulee olla myös kansalaisten asenteisiin ja toimintaan vaikuttaminen. Eriarvoistumista ylläpitävien rakenteiden muuttamiseksi tarvitaan vahvaa julkista johtajuutta. Ihmisoikeusperustainen ajattelu ei ole itsestäänselvyys missään päin maailmaa, vaan vaatii vahvoja panostuksia. Yksilöiden on ymmärrettävä oikeutensa ja vastuunsa ei vain omissa elinpiireissään, vaan myös globaalisti.

Globaalin kansalaisyhteistyön avulla yhä useampi voi löytää keinon osallistua maailmanlaajuisen kestävä kehityksen edistämiseen. Kehitysyhteistyössä suhteet ja mahdollisuudet ovat usein transaktioita vaikuttavampia.

Rauha ja rauhantyö

Rauha on kestävä kehityksen ehto. Kestävä rauha edellyttää konfliktien juurisyiden kuten ihmisoikeuksien polkemisen, eriarvoisuuden ja köyhyyden poistamista. Se edellyttää ihmisarvoisen elämän mahdollisuuksien turvaamista ihan kaikille. Rauhantyö ei siis ole vain konfliktien ratkomista, vaan pohjimmiltaan kaikki kehityspoliittikan tavoitteiden toteuttamiseen tähtäävä toiminta on rauhantyötä. Konfliktien ennaltaehkäiseminen on niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin edullisempaa kuin niiden ratkaiseminen jälkikäteen.

Rauhantyön tekemisessä valtioiden lisäksi myös järjestöt ja monitoimijaorganisaatiot, erityisesti YK, ovat keskeisessä roolissa. Rauhanyhteistyöt paitsi toimivat puolueettomina sovittelijoina, myös tekevät ruohonjuuritason pohjatyötä rauhan mahdollisuuksien toteutumisen eteen. YK:n peruskirjan mukaan YK:n turvallisuusneuvostolla on ensisijainen vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä. YK:n roolia rauhansovittelijana ja rauhantyön koordinoijana tulee vahvistaa ja rauhantyön kansainvälistymistä tukea. Kestävä rauha voidaan saavuttaa vain yhdessä.

Humanitaarinen apu

Humanitaarisella avulla pelastetaan ihmishenkiä kriisien aikana ja välittömästi niiden jälkeen. Lisäksi tavoitteena on samalla lievittää kärsimystä ja inhimillistä hätää ihmisarvoa kunnioittaen. Humanitaarisen avun tarve ei ole maailmassa vähentynyt. Paikalliset toimijat tulee paremmin osallistaa humanitaarisen avun koordinointiin. Suomen ja Euroopan unionin tulee kansainvälisen Grand Bargain -sitoumuksen mukaisesti ohjata vähintään 25 prosenttia humanitaarisen avun rahoituksesta paikallisille toimijoille ja yhteistyökumppaneille.

Kehitysyhteistyön jatkumon tukemiseksi humanitaarisen avunannon järjestelmää tulisi kehittää joustavampaan ja ennakoitavampaan suuntaan esimerkiksi kehittämällä useampivuotisten ohjelmien rahoitusmahdollisuuksia ja kehittämällä kehityspoliittikan kokonaisvaltaisuutta. Maailmanpankin mukaan 80 prosenttia humanitaarisen avun tarpeesta johtuu konflikteista. Kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun, turvallisuuden ja rauhanvälityksen jatkumon ("triple-nexus") vahvistaminen mahdollistaa kokonaisvaltaisen toimintatavan, joka johtaa pysyvämpiin kehitysvaikutuksiin.

Kehitysyhteistyön tulee aina olla ihmisoikeusperustaista. Kehitysyhteistyön tarkoituksena on vähentää köyhyyttä ja inhimillistä kärsimystä, ei muuttoliikettä. Humanitaarisen avun kohdalla rahoituksen ja hankkeiden pitkäjänteisyyden merkitys korostuu.

Kehityspoliittinen rahoitus

Suomi sekä Euroopan unionin muut jäsenmaat ja instituutiot ovat kansainvälisesti sitoutuneet ohjaamaan 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kansainvälisen kehitysyhteistyön rahoitukseen (Official Development Assistance, ODA). Suomalaisten kehitysjärjestöjen yhteinen tavoite on, että Suomen kehitysyhteistyön rahoituksesta (varsinainen kehitysyhteistyö) 15 prosenttia ohjautuu kansalaisjärjestöjen toteuttamaan kansalaisyhteiskunnan tilaa vahvistavaan työhön. Suomen tulee myös kohdentaa riittävästi rahoitusta järjestöjen humanitaariseen apuun ja rauhantyöhön. Kehityspoliittinen rahoitus on laadukasta, kun rahoitus kanavoituu niille toimijoille, jotka

todennetusti edistävät kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista, vähentävät eriarvoisuutta ja edistävät ihmisoikeuksien toteutumista.

Kehitysyhteistyön rahoitus koostuu lahjumuotoisesta rahoituksesta, kehitysinvestoinneista, lainamuotoisesta rahoituksesta, kehityslainojen takauksista (investment bonds) sekä näiden yhdistelmistä (blended finance). Julkisen rahoituksen lisäksi yksityisen rahan määrä ja merkitys on kasvussa, mukaan lukien yksittäisten ihmisten lahjoitukset osana esimerkiksi kehitysjärjestöjen varainhankintaa. Suomi tukee kehitysyhteistyövaroista myös esimerkiksi Euroopan unionin rahoitusta hakevien järjestöjen omarahoitusosuuksia ja pyrkii näin vivuttamaan lisärahoitusta suomalaisille toimijoille.

Vähiten kehittyneet maat ovat systemaattisesti heikoimmassa asemassa nykyisiin ja tuleviin ilmastollisiin, ympäristöllisiin, sotilaallisiin ja talous- ja sosiaalipoliittisiin haasteisiin vastaamiseksi. Suomen tulee kansainvälisten sitoumustensa mukaisesti kanavoida vähintään 0,2 prosentin osuus bruttokansantulosta kehitysrahoituksena vähiten kehittyneisiin maihin.

Keskeinen osa kestävän kehityksen rahoitusarkkitehtuurin parantamista on kehittyvien maiden oman veronkantokapasiteetin kasvattaminen ja verotusjärjestelmien kehittäminen yhdessä kansainvälisen verojärjestelmän eriarvoistavien rakenteiden purkamisen kanssa.

Kansalaisyhteiskunta kehityspolitiikassa

Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan niitä voittoja tavoittelemattomia yhdistyksiä, yhteisöjä, ei-kaupallista mediaa, tutkimuslaitoksia ja sosiaalisia liikkeitä, jotka toimivat yhteisten tavoitteiden puolesta. Kansalaisyhteiskunnan tukeminen on ensiarvoisen tärkeää, koska sillä on merkittävä rooli niin demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien kuin kestävän kehityksen toteutumisen tukemisessa ja seuraamisessa.

Jokaisella mantereella, Eurooppa mukaan lukien, on maita, joissa kansalaisyhteiskunnan tila on uhattuna. Maailmanlaajuisesti kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa rajoitetaan merkittävästi reilusti yli puolessa maailman valtioita. Vain kolme prosenttia maailman väestöstä asuu maissa, joissa perusoikeudet eli yhdistymis-, kokoontumis- ja sananvapaus toteutuvat täysimääräisesti. Vaikein tilanne on ihmisoikeuksia puolustavilla ja yhteiskunnallista muutosta ajavilla järjestöillä ja aktivisteilla, joiden työ on pahimmassa tapauksessa hengenvaarallista. Myös Euroopassa demokraattiset perusarvot on toistuvasti kyseenalaistettu ja eriarvoisuus lisääntyy. Euroopan perusoikeusvirasto FRA:n mukaan järjestöt raportoivat yhä useammin pelottelutoimista, toiminnan rajoittamisesta, rahoitukseen kohdistuvista leikkauksista sekä vaikutusmahdollisuuksiensa kapenemisesta.

Toimiva ja vapaa kansalaisyhteiskunta on keskeinen edellytys oikeusvaltion, demokratian ja toimivan yhteiskunnan kehittymiselle ja hyvinvoinnin kasvulle sekä myös talouden ja yritysten kukoistukselle. Kansalaisyhteiskunnan vapautta edistetään muun muassa lainsäädännön ja viranomaissäätelyn kautta ja mahdollistamalla kansalaisyhteiskunnan äänen kuuluminen sitä koskettavissa asioissa. Valtio mahdollistaa kansalaisyhteiskunnan työn myös taloudellisesti. On tärkeää, että päättäjät ja viranomaiset toimivat tilivelvollisesti ja läpinäkyvästi järjestämällä päätöksentekoon liittyvän tiedon saataville.

Maailmanlaajuisesti kansalaisjärjestöjen rahoituksesta vain 2,1 prosenttia menee suoraan kehittyvien maiden järjestöille. Valtaosa kansalaisjärjestöille suunnatusta kehitysrahoituksesta kulkee kansainvälisille toimijoille, jotka jakavat sitä etelän alihankkijoille omien periaatteidensa mukaisesti. Suomessa paikallisen yhteistyön määräraha (PYM), jolla tuetaan suoraan etelän kansalaisyhteiskuntien toimijoita, on ollut jo pitkään vastatulessa. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työn tukemiseksi paikallisen yhteistyön määrärahan roolia osana kehitysyhteistyön kokonaisrahoitusta on vahvistettava.

Suomen tulee ulkoministeriön kehityspoliittisen kansalaisyhteiskuntalinjauksen mukaisesti vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä kehittyvissä maissa. Kansalaisyhteiskunnan toiminnan edellytysten edistämisen keinoja avataan, ja määrittelyä tarkennetaan Fingon kansalaisyhteiskuntalinjauksessa.

Vaikka varsinaiseen kehitysyhteistyöhön kohdenneet määrärahat ovat hyvin maltillisesti kasvaneet vuoden 2016 leikkausten jälkeen, on järjestöjen suhteellinen osuus aiempaa pienempi. Suurin kasvu kehitysyhteistyörahoituksessa on vuoden 2016 jälkeen ollut varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahojen ulkopuolista. Kansalaisjärjestöjen työllä tavoitetaan erityisesti niitä haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä, joita ei ole mahdollista tavoittaa muilla rahoitusmuodoilla. Suomalaisten järjestöjen toiminta on evaluaatioiden mukaan ollut hyvin kohdennettua, korvaamatonta ja kustannustehokasta. Parhaat tulokset on aikaansaatu pitkäaikaisilla kumppanuuksilla.

Kehitysinnovaatiot

Innovaatioille kehitysyhteistyössä ei ole vakiintunutta määritelmää. Yleisesti voidaan todeta, että innovaatio käsitteenä tulee ymmärtää laajasti toimintana, joka ylittää teknologisen näkökulman, ulottuu liiketoimintamalleihin, palveluihin, työskentelytapoihin, prosessien hallintaan ja organisointiin ja jolla on vahvoja sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. OECD DAC käyttää kehitysinnovaatiot (innovations for development) -käsitettä määrittelemällä sen prosessiksi, ideaksi, aloitteeksi tai tuotteeksi, joka on tuore ja uusi, joka tuottaa arvoa ja/tai on tehokkaampi kehitysongelmien ratkaisemiksi ja kehitystulosten aikaansaamiseksi. Keskeistä määritelmässä on se, että kehitysinnovaatio on keino (ei itseisarvo) aikaansaada tuloksia ja se on tarve/ongelmalähtöinen. Innovaatioista keskusteltaessa on tärkeää muodostaa yhteinen ymmärrys siitä, mitä innovaatioilla tarkoitetaan, mitkä lainalaisuudet ohjaavat innovaatiotoimintaa ja miten innovaatiotoiminta integroidaan osaksi kehitysyhteistyön keinovalikoimaa niin, että eri toimijoiden vahvuudet tulevat parhaiten hyödynnetyiksi.

Kehitysyhteistyön toimikentässä ei ole vakiintuneita käytäntöjä innovaatioprosesseille. Keskeinen lähtökohta on ihmislähtöinen suunnittelu, jonka keskiössä ovat ihmiset, joiden elämään vaikuttavia ongelmia pyritään ratkaisemaan. Innovaatioprosesseissa tulee kuitenkin ottaa keskiöön ihmisoikeudet; niiden edistäminen ja toteutuminen. Innovaatioprosessin lähtökohtana tulee olla oikeus osallistua ja oikeus tulla kuulluksi. Erityisesti naisten, nuorten ja muunsukupuolisten, vammaisten ihmisten ja muiden heikoimmassa asemassa olevin oikeutta osallistua ja tulla kuulluksi tulee vahvistaa sekä tukea ottamaan aktiivinen rooli innovaattoreina. Vuonna 2017 lanseeratut digitaalisen kehityksen periaatteet luovat yhteiset toimintaperiaatteet kaikille, jotka työskentelevät teknologian ja digitaalisten ratkaisujen parissa. Fingo, ja yli 70 toimijaan ml. USAID, DFID, NORAD, SIDA, Bill and Melinda Gates, ovat allekirjoittaneet nämä periaatteet.

Digitalisaatio

Digitalisaatio on kiistatta yksi merkittävimmistä muutostrendeistä, jolla on vaikutuksia kaikkiin inhimillisen elämän osa-alueisiin kuten ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, talouteen, yritystoiminnan rakenteisiin, uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin, poliittiseen osallistumiseen ja päätöksentekoon sekä tulevaisuuden työelämäntaitoihin. Agenda 2030 ja kestävä kehityksen tavoitteet ovat nostaneet teknologian entistä merkittävämpään rooliin. Kansainvälisessä keskustelussa vallitsevana ajatuksena on, että kestävä kehityksen tavoitteita ei tulla saavuttamaan ilman uusia digitaalisia ja teknologisia ratkaisuja.

Digitalisaatio uudistaa myös kehitysyhteistyön tekemisen muotoja ja nopeuttaa tiedon ja osaamisen leviämistä globaalisti. Digitaalisten yhteydenpidon muotojen merkitys on kasvanut vauhdilla erityisesti COVID19-

pandemian myötä. Parhaimmillaan digitalisaatio on tehokas keino edistää ihmisoikeuksia ja kestävä kehitystä, mutta kehityksen käänköpuolella on digitaalinen kuilu, joka on pandemian myötä kasvussa. Samoin digitalisaatiokehityksen käänköpuolena voi olla yksityisyyttä loukkaavan ja kansalaisyhteiskunnan tilaa kaventavan valvonnan lisääntyminen. Maailmassa on merkittävä määrä ihmisiä, jotka ovat niin sanotusti offline. Maailmanpankin arvion mukaan noin 60 prosentilla maailman väestöstä ei ole pääsyä internetiin. Suurin osa heistä asuu kehittyvissä maissa. Esimerkiksi vähiten kehittyneissä maissa vain 19,1 prosentilla väestöstä on pääsy verkkoon. Digitaalinen kuilu koskettaa erityisesti naisia ja tyttöjä sekä nuoria ja vammaisia ihmisiä kehittyvissä maissa. Tämän seurauksena heillä ei ole pääsyä digitaalisten palveluiden pariin ja he uhkaavat pudota yhä pidemmälle kehityksen kelkasta.

Digitalisaatio ja uudet teknologiat avaavat uusia mahdollisuuksia kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamiselle. Uusien toiminnan mahdollisuuksien hyödyntämisen lisäksi on kuitenkin tärkeää kyetä tunnistamaan ongelmakohdat ja tukea niin sähkö- ja digitaalisen palveluverkon laajenemista kuin digitaalisen kuilun kaventumista kaikkialla maailmassa ympäristön kantokyvyn asettamia vaatimuksia unohtamatta. Digitaalisen infrastruktuurin laajentaminen kaikkein haastavimmissa tilanteissa elävien ihmisten ulottuville on ensiarvoisen tärkeää. Saavutettavuuden lisäksi keskeistä on myös vaikuttaa kustannuksiin, sillä monissa kehittyvissä maissa internet ja mobiilipalvelut ovat kalliiden hintojen vuoksi köyhien ihmisten ulottumattomissa.

Ympäristöllisesti kestävä kehityksen ja osaamisen leviämisen lisäksi uudet teknologiat parantavat parhaimmillaan palvelujen saatavuutta. Esimerkiksi etäopetus, 3d-printterin ja erikoistuneen lennokin avulla toteutettavat etälääkäripalvelut sekä etäkorjaustyöt ovat esimerkkejä uusien informaatioteknologioiden transformatiivisista mahdollisuuksista. Tulevaisuudessa kehityksen tahti tulee vain kiihtymään ja 5G-yhteyden mahdollistaman esineiden internetin (IoT) myötä uusien elämää helpottavien etäkäyttötöknologioiden ja autonomisten palveluiden mahdollisuudet kasvavat entisestään.

Tekoälyn syrjimättömyyteen ja tasa-arvoon liittyvät haasteet ovat nousseet vähitellen keskusteluun, mutta niihin liittyviä kysymyksiä tunnetaan yhä huonosti niin akateemisessa kuin poliittisessa maailmassa ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskuudessa. Syrjintää voi esiintyä joko datassa, algoritmeissa tai tekoälyä hallinnoivien ja kehittävien tahojen instituutioissa. Globaalisti on arvioitu, että vain 20 prosenttia koodaajista maailmassa on naisia, mikä aiheuttaa sukupuoleen liittyvää vääristymää. Data ei ole neutraalia eikä sukupuolineutraalia.

Yksityinen sektori ja kehitysyhteistyö

Yksityisellä sektorilla on kehitysyhteistyön toimikentässä merkittävä, mutta usein hyödyntämättä jäävä mahdollisuus tehdä hyvää, vahvistaa tuloksellisuutta ja tukea kestävä kehitystä vastuullisella liiketoiminnalla. Systemaattiselle muutokselle on kasvava tarve ja kehitysvaikutusten huomioiminen ja vastuun kantaminen on tarvittaessa varmistettava julkisen vallan toimesta.

Julkisilla varoilla kehitysyhteistyötä tekeviltä yrityksiltä tulee todennettavasti aitoja kehitysvaikutuksia kohdemaassa. Kehitysvaikutusten varmistamiseksi tarvitaan poliittista ohjausta sekä seurannan ja kriteereiden kehittämistä. Myös järjestöjen ja yritysten välisen yhteistyön tiivistämisellä voidaan saada kestäviä kehitystuloksia aikaan.

Yritystoimijat ovat poliitikkojen ja virkamiesten tavoin vaikutusvaltaisia toimijoita, joiden toiminnalla on vaikutuksia kehitysyhteistyön toimialaan ja siksi on tärkeää, että yrityspuolen ymmärrystä ja osaamista kestävä kehityksen ja kehitysyhteistyön erityispiirteiden osalta vahvistetaan. Aihetta käsitellään tarkemmin omassa linjauksessaan.